

Tas Latweeschu lauschu draugs.

1832. 21. Oktober.

43^{sch}a lappa.

Jaunas sinnas.

No Pehterburgēs. 13tas Oktober deenas waffarā pulstēn' dewin Deewš muhsu augsti zeenigu Keisereni ar jauneem dehleem irr apdahwinajis, kam tas wahrds Mikail tiffe peelikts. Keisers tuhlihn pawehleja, scho preezigu notikkumu pahre wissu Kreewu walsti darriht sinnamu zaur to grahmatu, fo mehš Latweeschu wallobā pahrtulkotu tē arri dohsim lassih. — "Mehš no Deewa schelastibas Nikolai tas pirmajs, Keisers un Patwalditajs pahre wissu Kreewu walsti 2c. 2c. wisseem saweem ustizzameem appakschneekem scho sinnu dohdam. 13ta schi Oktober mehnescha deenā muhsu firdsmihla laulata gaspascha, ta Keiserene Aleksandra Wedorowna irr nahfusi nebdelās un mums weenu dehlu irr dsemdejusi, kam tas wahrds Mikail tiffe dohts. — Scho jaunu dahwanu no ta Wissuugstaka roh fahm mehš usnemmam par jaunu sihmi, fa wiensch mums un muhsu walsti schehligš irr, un mehš saweem ustizzameem appakschneekem scho sinnu dohdami, drohschi zerrejam, fa wianni wissi lihds ar mums Deewu no firds luhgs, lai tas to jaunpeedsimmuschu arri us preekschu pee wesselibas usturr un wiannu swehti. — Mehš pawehlam, lai wissi laudis, kad pahre scho muhsu firdsmihlu dehlu, to jaunpeedsimmuschu leelwirstu woi runna woi raksta, wiannu nosauz par augsti zeenigu Keisera dehlu. — Schi grahmata irr rakstita Pehterburgā 13ta Oktober, 1832trā gaddā pehs Kristus dsimschanas un septitā gaddā, famehr mehš walidiam. — Tai pirmai grahmatai augsti zeenigs Keisers ar sawu paschu rohku irr rakstijis appakschā: Nikolai."

No Tehr pates. Sam gudram fungam, kam Tehrpates augstā ffohlā ihpaschi nahfahs, tahs swaigsnu sinnas mahziht, 9tas Oktober deenas rihtā

irr isdeweës, to gaiditu astes swaigsnî dabbuht redseht zaur to brihnum' leelu Eihkeri, fo schehligs Keisers Aleksanders preeksch scho augstu ffohlu irr lizzis fataisih. Schis kungs rakstija us Pehterburgi, fa schi swaigsnite effoht tik masina, fa arri zaur tahdahm affahm glahsehm geuhti bija, winnas weetu atrast. Fa iskfattahs tih' fa mas appalsch duhmalsch un widdû rahdahs druzin gaischaka, ne fa pee mallas. Tik pahri neddelas wehl palikschoht tannî debbes puffè, kas mums schinnî semmè redsama, un gan wissu scho laiku dauds leelaka ne rahdischotees. — Fau effoht isrehknahts, fa schai swaigsnitei 6 gaddi un 270 deenas wajaga, sawu rinkî ap fauli eet.

. Ko Srittula dehli wehl pee fawa mahzitaja dabbuja mahzitees.

Srittula dehli, Indriks un Wridriks, lihds ar wezza mahzitaja behrneem, ar uszihribu klaufijahs, fo jaunais mahzitajs winneem preekschâ lassija pahr semmi un pahr fauli, — fa es jums schinnîs lappinâs pirmak esmu eelizzis. Naktis tumfiba jau klast bija, kad jaunais mahzitajs fazzija: "Schoreis deewsgan! mihti behrni! — Turreet prahâ, fo juhs effeet mahzijuschees. Us preekschu es jums, kas sinn, ar Deewa palihgu wehl zittas kahdas sinnas istahstischu pahr Deewa leeleem un gudreem darbeem." — Indriks un Wridriks labbi pateize par scheem jaukeem wahrdeem un gauschi luhdsahs, lai jel mahzitajs winneem palautu, atkal ateet. — Mahzitajs, wiinu labbu prahru redsedams, pehz kahdahm deenahm Wridrikam sinnu dewe, kad gribboht, lai atnahfoht us wakkaru ar brahli. Wridrikam firds lehze no preeka; wiinsch pee kungeem atluhdsees, steidsehs pee Indrika, un nu abbi kohpâ tezeja us mahzitaja muischu. Zur aradde jaunu mahzitaju ar wiina mahjelteem pahru mahjas preekschâ. Wezza ffohlmeistera leelu truhbi bij uslikfufchi us galduu ar trim kahjahm, un weens pehz ohtra fflattijahs zauri. — Jaunais mahzitajs Indrikam un Wridrikam labbu wakkaru dewis, ta fazzija:

Mahz. Labbi, fa juhs atnahkufchi. Paschâ laikâ mehnefs fflaidri spihd. Skattatees nu arri juhs zaur scho leelu truhbi, fo es taifni us mehnesi esmu greefis.

Indr. (us mehnesi fflattidamees). — Ak tawu leelu un spohschu! Weetahm spohdes, fa spihdots selts; weetahm tumfchaks.

Mahz. Skattees tu nu, Wridrik! — Leez labbi wehrâ, woi tu ne redsefi zilweka gihmi pee mehnescha.

Wrid. Zilweka gihmi ne redsu pawissam; bet wissadas fihmes, appatas un garrinissas, spihdoschas un tumfchas.

Mahz. Fa irr! Zilweka gihmis naw redsams ta, fa Kalenderî eelikts, bet wissadas zittas fihmes. — Woi tu arr' manni, fa mehnefs arween us preekschu dohdahs?

Wrid. Râ tad! — Gan drihs jau pee mallas.

Mahz. Nahzeet nu eekschâ, behrni! — es jums istabâ gribbu istahstihst kahdas sinnas pahr mehnesi, kahdu Deews to raddijis.

Trubbi uszehlis ar mahzefteem istabâ eegahje un tur noschdees, tà sahje run-
naht:

Ja jums wehl prahâ, fo pirmak jums preefschâ lassiju, tad peeminneet, ka
faule, semme un mehnes irr leelas lohdes, kas swabbadas kareahs augstôs debbes-
starpôs. Saule sawâ weeta zeeti stahw un pahw wisseem ta leelaka irr; semme pa gad-
dalaiku weenreis ap fauli eet; mehnes, semmei par beedri peelikts, weenadi ween ap
semmi tekk un nekad no tahs ne schkirahs. Naw pilnas 30 deenas, kas winnam
waijag, kamehr weenreis ap semmi apeet. Scho laiku meh arri par mehnesi no-
saujäm. Kalenderi 12 mehneschi ar saweem wahrdeem eelikti, tapehz, ka mehnes
12 reis pa gaddu ap semmi apstaiga.

Jahn is. Kam tad mehnesi ne redsam weenadu, bet daschreis appatu, kâ feetu,
daschreis schauru, kâ zirpi?

Mahz. To es tew gribbu istahstiht, Jahn! — bet klausees labbi. — Meh-
nes sawu deenas - gaisnu arri dabbu no faules tapatt, kâ semme. Tapehz ta pufse,
kas faulei peegreesta, paleek gaischa, ta ohtra tumfscha. Kad nu mehnes, ap sem-
mi staigadams, tai paschâ mallâ stahw, fur faule, tad winna tumfscha pufse us mums
greesta; bet tad to pawissam ne warram redseht pee debbesim, — jo, kâ tu mehnesi
woi swaigsnï warri redseht, kad ne spihd? — Kalenderi tad tahda sihme eelikta, fo
nosauj ja un u mehnesi. — Daschreis gaddahs, ka mehnes taisni faules preef-
schâ nahk, tad meh arri mehnescha to fauli woi wissu, woi pa gabbalam ne warram
redseht. Wezzôs laikôs to turreja par faules-maitaschanu, bet meh labbat sin-
nam, ka ta irr faules-aptumfschoschana. Kas Kalenderus taifa, tee mahk isrehki-
naht, ap kurru laik faule paliks aptumfschota; tas winneem wehl nekad naw wih-
lees, — un juhs no ta warreet atjehgt, ka semme un mehnes arween to no Deewa
winneem noliktu jellu staiga bes noschkeebfchanas. — Kad nu mehnes us preefschu
eet, tad ta gaischa pufse mums jau pa druffu nahk redsama, un tà rahdahs pee deb-
besim, kâ zirpe; eefahkumâ schauru, bet jo deenas, jo wairak peeaug, kamehr pehz
neddetas laik us pufsi redsams irr. Tad Kalenderi stahw augots mehnes. — Pehz
arween paleek leelaks, kamehr ta, kâ scho walfar, pilns un pawissam spihdots rah-
dahs: tad ta semme taisni stahw mehnescha un stahw faules stahw. Brihscham gad-
dahs, ka semmes ehna uskriht us mehnesi; tad schis woi wiss, woi pa weetu paleek
tumfsch. To meh sawjam mehnes-aptumfschoschana. Pehz pilnu mehnesi gaisma
winnam atkal jo deenas, jo wairak dilst, kamehr pawissam paleek neredsams, un tas
zaur to noteek, ka ta pufse no mums nogreeschahs, fur faule winnu apspihd. — Ta
Deews eetaisijis un muhscham ne mittahs, jo "ta mehnes spihd sawâ laikâ
un parahda tohs laikus un laikusihmes." (Sih. 43, 6.)

Jahn is. Woi wirf mehnescha arri zilweki dsihwo?

Mahz. Zulfchu Deews winnu laikam naw raddijis. Bet meh ne sinnam,
fahdi raddijumi mehnescha wirfii. Lai mums arri affas glahses, tomehr tik skaidri
ne spehjam redseht. Gaischakas un tumfschakas weetas, tahs meh gan redsam.
Tahs gaischas laikam irr kalni, tahs tumfschas eeleijas. Kalnu ehna wirf mehnescha

ffaidri redfama, un no tahs zitti mahziti laudis isrehkinajufchi, fa tur tikpatt leeli un augsti kalni, fa semmes wirfũ, prohti, wairak ne fa pilnu juhdsi augsti.

Reinis. Kur tad pee mums tik augsti kalni?

Mahz. Tee wiffaugstaki irr tai semmes-dalka, fo fauz Abftu. Bet arri eefsch Amerikas un Eiropas tik augsti kalni, fa zauru gaddu leddus winnu wirfgallds nemas ne nokufst. — Laikam, kad no mehnefs kahds us semmi ffattitohs, tad muhfu kalni semmes wirfũ winnam arri spihdetu, un muhfu eeleijas winnam atkal rahdicohs tumfchas.

Teem mehnefs-dfihwotajeem femme dauds leelaka rahdahs, ne fa mehs mehnefi redsam, jo femme dauds leelaka lohde. No semmes warretu istaifihẽ 50 mehnefcha lohdes.

Jahns. Moi us mehnefi arri deenas un naktis pamihfchu?

Mahz. Rã tad! — Bet, kas mehnefs-dfihwotaji, teem deenas naw tik ihfas, fa mums, un naktis dauds garrakas, jo tur faule, kad usreetejufi, wairak ne fa diwi neddelas paleef pee debbesim, famehr noreete. Bet kad noreetejufi, tad tew arri wairak ne fa diwi neddelas buhtu ja-gaida, famehr atkal jauna deena aust.

Jahns. Alf tawu garru nakti! — Rã tad tahdã tumfibã nabbafifchi warr dfihwoht?

Mahz. Redsi, Jahn! Kahds Deems gudrs schelotajs pahr wiffieem faweem raddijumeem. Mehns ne sinnam, kahdi wirf mehnefcha irr dfihwotaji, bet augsta Deewa mihligu prahtu mehns arri pee teem atfifstam. Jo Deems winneem preefch tahdu garru nakti arri wairak gaischibas irr dewis, ne fa mums zaur mehnefs-gaismu. Winneem tahda leela swaigsne pahr nakti pee debbesim, kas 14 reis leelaka, ne fa fchodeen mehnefs, lai arri pilns. Nu tu pats warri nojehgt, fa winneem arri pahr nakti gaismas deewsgan.

Reinis. Rahda tad ta irr swaigsne?

Mahz. Ta irr muhfu femme. Ta winneem fpohtak un gaischaf spihd, ne fa mums mehnefs, — un teefcham! ja zilweks spehtu uskahpt lihds mehnefi, tad tas winnam gauschi leels preeks buhtu, no turrenes fawu tehwa-semmi redseht spihdohfchu ar tahdu leelu un jauku spihdumu starp Deewa swaigsnehm. Wifsch fawã prahtã dohmatu: tee zilwezini wiffi, kas tur dfihwo, ar faweem preefeem un ar fawahm behdahm, ar fawu baggatibu un nabbadfibu teefcham Deewa rohfa. Paschi fawu zelku pee debbesim gan ne sinn, bet Deews winneem tas fuhmannis, kas bes maldifchanas winnus wadda. "Jo ittin fa ta mehle pee ta fwarra-kaufa, ta patt irr wiffa pafaule preefch winna, un tapatt, fa weena raf-fas lahfitte, kas rihtã nokriht wirf semmes." (Sal. Gudr. gr. 11, 23.)

31mas mihklas usminna: Jauniba.

Wrihw drikkteht. No jahrmallas-gubernementu augstas maldifchanas puffes:
Dr. C. E. Napierfky.